

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Datacentrum

Cahier 2024-15

Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 2000-2023

*Synthese van bevindingen uit de
Monitor Jeugdcriminaliteit*

Samenvatting

Cahier 2024-15

Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 2000-2023

*Synthese van bevindingen uit de
Monitor Jeugdcriminaliteit*

Samenvatting

A.M. van der Laan (WODC)
N. Tollenaar (WODC)
J. Beijers (WODC)
R. Kessels (CBS)

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Samenvatting

Hoe heeft de jeugdcriminaliteit in Nederland zich in de jaren 2000 tot en met 2023 ontwikkeld? Wat is het landelijke algemene beeld, welke verschillen zijn er als we kijken naar diverse (bevolkings)groepen, typen delicten of afdoeningen? Is er sprake van verjonging van de dadergroep, wordt de gepleegde jeugdcriminaliteit ernstiger? Concentreert de jeugdcriminaliteit zich in specifieke regio's, wijken of buurten? In hoeverre zijn Nederlandse jongeren betrokken bij criminaliteit in de digitale wereld? Wat zijn de ontwikkelingen op de langere termijn en hoe verhouden de ontwikkelingen in de laatste vijf jaren zich daartoe? Op deze en andere vragen wordt in deze synthesestudie van de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC) een antwoord gezocht. Bij jeugdcriminaliteit gaat het over 12- tot 23-jarigen waarbinnen we minderjarigen en jongvolwassenen onderscheiden.

Om de vragen te beantwoorden zijn gegevens gebruikt van meerdere van elkaar onafhankelijke bronnen. De indicatoren om ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit in beeld te brengen betreffen de aantallen jeugdige verdachten en jeugdige strafrechtelijke daders. Bij deze laatste groep gaat het over jongeren die schuldig zijn bevonden door het OM of de rechter omdat ze een misdrijf hebben gepleegd. Maar criminaliteit speelt zich in het verborgene af en een aanzienlijk deel van de gepleegde delicten, naar schatting ongeveer driekwart van de ondervonden delicten, en verdachten daarvan komt niet in beeld bij politie en justitie. Daarom wordt als aanvullende onafhankelijke bron gebruikgemaakt van zelfrapportage van delinquent gedrag door jongeren uit een grote representatieve onderzoeksgroep van 10- tot 23-jarigen, de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie (MZJ). Vanwege een methodeverandering gebruiken we alleen de meting uit het jaar 2023. Pas vanaf 2025 is het hierbij weer mogelijk trends te onderzoeken. De ontwikkelingen in dit rapport betreffen dus die in de geregistreerde jeugdcriminaliteit. Daarnaast is gebruikgemaakt van actuele literatuur over (trends in) de jeugdcriminaliteit, zowel studies die betrekking hebben op Nederlandse jongeren in het algemeen als studies die zich richten op specifieke groepen, type delicten, gemeenten of buurten. Ook zijn beelden van professionals werkzaam in de veiligheidsketen en uit de media meegenomen in de beschrijving van de actuele stand van zaken van jeugdcriminaliteit in Nederland.

Hierna beschrijven we eerst het belangrijkste, namelijk het overkoepelende antwoord op de centrale vraag en gaan dan in op meer specifieke vragen rondom verjonging, verharding, concentratie of digitalisering van de jeugdcriminaliteit in Nederland. Daarna besluiten we de samenvatting met enkele opvallende algemene ontwikkelingen en noties voor vervolg. In het onderzoek onderscheiden we ontwikkelingen over de lange termijn van die op de korte termijn waarbij de eerste ontwikkelingen gaan over de periode 2000 tot en met 2023 en de tweede gaan over de recente jaren 2018 tot en met 2023 (de kerncijfers zijn geüpdatet tot en met 2023).

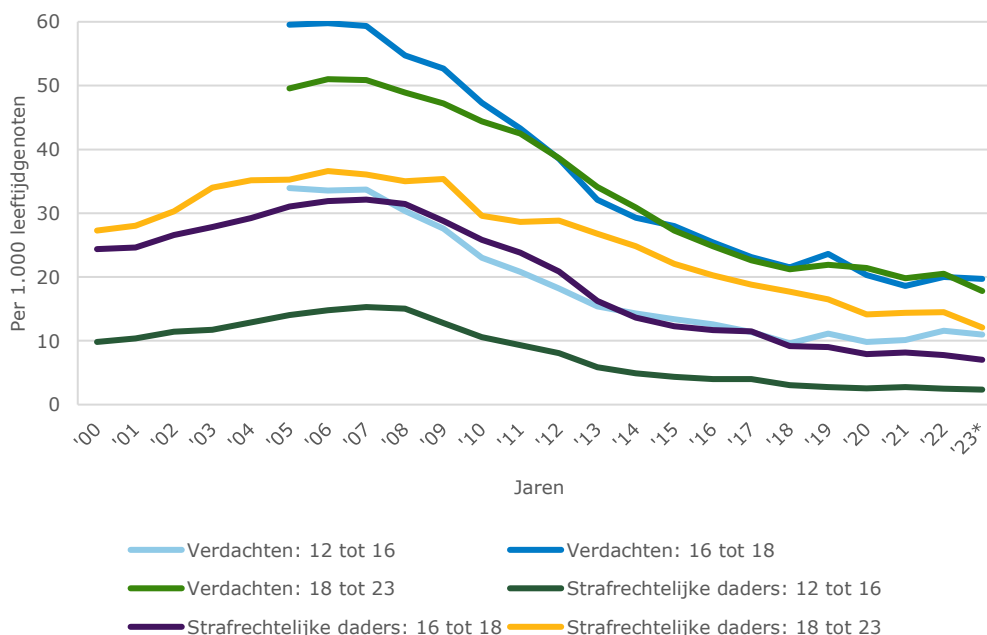
Het overkoepelende beeld

Het overkoepelende antwoord is dat de geregistreerde jeugdcriminaliteit in het algemeen in Nederland over de langere termijn fors is afgenomen in de afgelopen twee decennia. Ten opzichte van de piekjaren in 2006-2008 is in 2023 sprake van meer dan een halvering in de aantallen jeugdige verdachten of strafrechtelijke daders per 1.000

leeftijdgenoten. In de meest recente vijf jaren is de daling afgevlakt, er is zelfs overwegend sprake van een stabilisering in de aantallen met hier en daar een lichte toename (figuur S1). De door jongeren zelfgerapporteerde jeugddelinquentie is in 2023 ongeveer een factor tien hoger dan de aantallen door politie geregistreerde verdachten. In de Nederland omringende landen is sprake van een afname in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de afgelopen twee decennia waarbij Nederland zich onderscheidt van de andere landen door een continue afname in geregistreerde criminaliteit sinds 2010.

Er is wel variatie in de jaarlijkse ontwikkelingen. Zo wisselen in de jaren 2018 tot en met 2023 jaarlijks lichte toe- en afnames in de aantallen jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders elkaar af. Ook is er variatie in de (recente) ontwikkelingen als wordt uitgesplitst naar achtergrondkenmerken van de jeugdigen, type delict, regio of type afdoening. Op basis van de algemene landelijke ontwikkelingen vinden we geen aanwijzingen voor verjonging van jeugdige verdachten of daders. Er is in de jaren 2018 tot en met 2023 wel eerst sprake van een (lichte) toename van ernstige geweldsdelicten welke later weer afvlakt. Daarnaast is een over de tijd constante concentratie van door politie geregistreerde jeugdcriminaliteit in een beperkt aantal buurten in Nederland. Verder is het zicht op door politie en justitie geregistreerde cyber- en gedigitaliseerde criminaliteit onder jongeren beperkt, terwijl die gerekend kunnen worden tot een door jongeren veelvoorkomende zelfgerapporteerde delicten.

Figuur S1 Ontwikkelingen in jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders per 1.000 leeftijdgenoten 2000-2023, naar leeftijdsgroep

* 2023 voorlopige cijfers; door registratieachterstanden kunnen de aantallen nog veranderen.

Bron: BVH, CBS; OBJD, WODC; voor cijfers zie bijlage 2 tabel B1

Verjonging, verharding, concentratie of meer online?

Verjonging van jeugdige verdachten of daders wordt niet teruggevonden in de algemene ontwikkelingen. Dit sluit niet uit dat die verjonging er mogelijk wel is bij specifieke delicten of op lokaal niveau.

Het beeld uit de praktijk dat er sprake is van een verjonging van jongeren betrokken bij jeugdcriminaliteit wordt niet teruggevonden als een algemene ontwikkeling in de (landelijke) cijfers. Over de langere termijn is geen sprake van een verjonging van de populatie van jeugdige verdachten of strafrechtelijke daders. Deze algemene bevinding sluit niet uit dat bij specifieke type delicten, onder specifieke groepen of in specifieke regio's of buurten andere ontwikkelingen voordoen.

Ernstige jeugdcriminaliteit is over langere periode gedaald, de toename in recente jaren vlakt duidelijk af, het is onduidelijk of dat doorzet.

De ernst van de jeugdcriminaliteit, gemeten in termen van aantallen jeugdigen betrokken bij (ernstige) geweldscriminaliteit, neemt over de lange termijn ten opzichte van de piekjaren begin deze eeuw af. Op de korte termijn, zo vanaf 2017/2018, is wel sprake van een toename van het aantal jeugdigen betrokken bij enkele vormen van ernstig geweld, met een iets sterkere toename onder minderjarigen dan onder jongvolwassenen. Het gaat overwegend om kleine aantallen (absoluut en per 1.000 leeftijdgenoten), maar het betreft impactvolle feiten. De aantallen jeugdige verdachten van een misdrijf waarbij (steek)wapens in het spel zijn liggen sinds 2019 (iets) hoger dan in de vijf jaren ervoor. De aantallen jeugdigen veroordeeld voor enkele ernstige geweldsmisdrijven zoals zware mishandeling of (poging tot) doodslag zijn tussen 2017-2023 toegenomen. Omdat het aantal strafrechtelijke daders van geweld onder jeugdigen in het algemeen wel afneemt, neemt binnen de categorie geweld het percentage ernstige geweldsfeiten toe. Het betreft merendeels een poging waarbij in 2021 vaker een (steek)wapen werd genoteerd dan in 2016. Of die trend doorzet is niet duidelijk. Het OM meldt voor de jaren 2022-2023 enige afname in de instroom ten opzichte van de jaren ervoor. Ook de achtergronden van deze ontwikkelingen zijn niet bekend. Er kan sprake zijn van een werkelijke trend, van na-ijleffecten na het loslaten van restricties in de Coronaperiode of vanwege een langere doorlooptijd van dit type complexe zaken (of een combinatie). Veranderingen in registratie, het zwaarder 'labelen' van misdrijven, of toegenomen aandacht voor dit type delicten kunnen ook een rol spelen in de verklaring.

De door politie geregistreerde jeugdcriminaliteit concentreert zich in beperkt aantal buurten en die concentratie is stabiel over de tijd. Zelfrapportage laat minder duidelijke verschillen zien tussen gemeenten van verschillende omvang.

De door de politie geregistreerde jeugdcriminaliteit concentreert zich in specifieke buurten in Nederland. Die concentratie is stabiel over de tijd zowel wat betreft gepleegde feiten als verdachten. Oftewel over de tijd worden in dezelfde buurten relatief de meeste door jeugdigen gepleegde delicten geregistreerd en wonen in dezelfde buurten de meeste jeugdige verdachten. Het gaat hier vooral om buurten met relatief veel jonge mannen, buurten met huishoudens gekenmerkt door een lage sociaaleconomische situatie (SES) en een heterogene populatiesamenstelling wat betreft herkomst. Vaak zijn het buurten in de grotere gemeenten, maar zeker niet altijd: ook in kleinere gemeenten zijn buurten met een relatief hoge concentratie van door politie geregistreerde jeugdcriminaliteit. Opvallend is dat zelfrapportage van

delinquent gedrag in 2023 een meer evenredige spreiding laat zien over landsdelen in Nederland en over gemeenten van verschillende stedelijkheidsgraad, ongeacht het type delict. Ofwel zelfrapportage van delinquent gedrag laat geen of nauwelijks geografische variatie of concentratie van jeugddelinquentie zien. Of deze bevinding consistent is over de tijd en of dit ook geldt voor jongeren die ernstig delinquent gedrag rapporteren vraagt vervolgonderzoek.

Er is in de literatuur geen eenduidige verklaring voor de consistentie van de concentratie van door de politie geregistreerde jeugdcriminaliteit in specifieke buurten over de tijd in stedelijke gebieden. Enerzijds zijn er verklaringen die voor de continue concentratie van jeugdcriminaliteit in buurten wijzen op structurele sociale en economische achterstandskenmerken van buurten of bewoners daarvan, en de interactie daartussen. Dergelijke structurele achterstand kan jaren blijven bestaan. Anderzijds kunnen de bevindingen wijzen op een artefact van de gebruikte data, namelijk politiegegevens. Zelfrapportage van delinquentie laat namelijk minder duidelijke verschillen zien tussen gemeenten van verschillende omvang. Een gerichte inzet van politie op specifieke type delicten (geweld, wapens, drugs), specifieke buurten of locaties ('hotspots', 'hotplaces') of op specifieke groepen en individuen ('hotgroups') vergroot de kans dat dezelfde feiten, buurten of personen die daar wonen opnieuw in beeld komen en blijven.

Op landelijk niveau is er nog weinig inzicht over ontwikkelingen in jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders van cybercrime, terwijl zelfgerapporteerde cyber- en gedigitaliseerde delinquentie gerekend kunnen worden tot de veelvoorkomende delicten.

De digitale wereld is niet meer weg te denken en jongeren besteden veel van hun vrije tijd online. Een mogelijke verklaring voor de (landelijke) daling in jeugdcriminaliteit is dat jongeren delicten online gaan plegen. Tussen de 3-7% van de jeugdigen zegt in 2023 een online delict (cyber- of gedigitaliseerd delict) te hebben gepleegd. De percentages liggen rond die van traditionele vormen van zelfgerapporteerde delinquentie als geweld, vermogen of vernieling. Daarmee kunnen cyber- en gedigitaliseerde delinquentie worden gerekend tot de veelvoorkomende zelfgerapporteerde delicten. In de landelijke politieregistraties zijn geen cijfers over online criminaliteit en ontwikkelingen die zich daarin voordoen beschikbaar. Het aantal jeugdigen veroordeeld voor een cyberdelict is laag (minder dan 100 in 2022), maar lijkt over de tijd wel iets toe te nemen. Kortom, zelfrapportage biedt enig inzicht in betrokkenheid van jeugdigen bij online delinquentie terwijl die informatie (nog steeds) zeer beperkt is als alleen naar landelijke politie- en justitieregistraties wordt gekeken.

Enkele opvallende resultaten

In het vervolg van deze samenvatting benoemen we kort nog enkele opvallende algemene resultaten. De geïnteresseerde lezer verwijzen we naar de hoofdstukken 2 en 3.

Op de lange termijn (2000-2023) is er een afname in de aantallen verdachten en strafrechtelijke daders onder jeugdigen, die afvlakt op de korte termijn (2018-2023) waarbij kleine toe- of afnames elkaar afwisselen.

Over de lange termijn is sprake van een daling in de geregistreerde jeugdcriminaliteit, zowel onder minderjarigen als jongvolwassenen. Op de korte termijn stabiliseert het aantal jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders per 1.000 leeftijdgenoten jaarlijks rond hetzelfde niveau waarbij kleine toe- of afnames elkaar jaarlijks afwisselen. In 2023 werden 16.900 minderjarigen en 23.400 jongvolwassenen verdacht van een misdrijf, d.w.z. respectievelijk 14 en 18 per 1.000 leeftijdgenoten. In hetzelfde jaar zijn 4.600 minderjarigen en bijna 13.800 jongvolwassenen (respectievelijk 3,9 en 12,1 per 1.000 leeftijdgenoten) door het OM of de rechter schuldig bevonden aan het plegen van een misdrijf.

Uitgesplitst naar demografische kenmerken, type delict, regio of afdoening worden overwegend vergelijkbare ontwikkelingen als de algemene trend gevonden. Er zijn uitzonderingen die we hieronder bepreken.

De sterkte van de afname van de geregistreerde jeugdcriminaliteit verschilt naar leeftijdsgroep, over de lange termijn is er een daling onder alle groepen, op de korte termijn schommelt die onder de jongste leeftijdsgroep rond dezelfde aantallen.

Op de langere termijn neemt het aandeel verdachten onder alle leeftijdsgroepen tussen 12-23 jaar af. Op de korte termijn (2018-2023) neemt het aandeel verdachten onder de 16- tot 23-jarigen nog af, maar stabiliseert onder 12- tot 16-jarigen. Het aantal strafrechtelijke daders per 1.000 leeftijdgenoten is op de lange termijn onder alle leeftijdsgroepen afgenomen, het sterkst onder de jongste leeftijdsgroep 12- tot 16-jarigen. Op de korte termijn neemt het aandeel verdachten en strafrechtelijke daders onder de 16-jarigen en ouder nog steeds af, maar blijft onder de 12 tot 16-jarigen schommelen rond dezelfde aantallen.

Voor de meeste type delicten onder jeugdigen is er op de lange termijn sprake van een afname, op de korte termijn niet bij alle typen.

Op de lange termijn is ongeacht het type delict het aantal verdachten per 1.000 leeftijdgenoten onder jeugdigen afgenomen. Op de korte termijn is bij enkele type delicten sprake van min of meer gelijkblijvende aantallen (bijvoorbeeld geweld) of lichte toename (vermogensdelicten, drugs- en wapendelicten). Het aantal jeugdige verdachten per 1.000 leeftijdgenoten van drugs- en vuurwapendelicten is laag, de aantallen zijn stabiel over de tijd en liggen in 2019-2023 iets hoger dan in de jaren ervoor. Procentueel is sprake van een (beperkte) toename van verdachten van een (vuur)wapen of drugsdelict onder jeugdigen ook omdat de aantallen verdachten van andere feiten onder jeugdigen stabiliseren of dalen. Hoewel een toename van wapengebruik (vuurwapens, messen) en drugsmiddelen onder jongeren in de meest recente jaren niet is uit te sluiten, kan mogelijk een deel van de plotselinge toename vanaf 2019 mede verklaard worden door veranderingen in de registratie en beleidsaandacht voor dit type feiten door minderjarigen.

Op de korte termijn is onder minderjarigen een lichte toename van het aantal strafrechtelijke daders voor drugsgerelateerde feiten en blijft het aantal veroordelingen voor vernielingen stabiel. Het aantal minderjarigen dat is veroordeeld voor ernstig geweld (vermogen met geweld, zware mishandeling of doodslag) nam na jarenlange

daling toe in de jaren 2018-2021. Het merendeel van de zware feiten is een poging. In 2022 en 2023 lijkt deze toename in aantal jeugdigen (onder minderjarigen en jongvolwassenen) dat is veroordeeld wegens een ernstig geweldsdelict af te vlakken. Dit kan wijzen op een na-ijleffecten van zaken uit eerdere jaren omdat de instroom van verdachten van geweldsmisdrijven bij de politie en het OM in die jaren wel afneemt. Het gaat hier immers om complexe zaken met vaak een langere doorlooptijd.

Er zijn geografische verschillen in de ontwikkelingen in het aandeel jeugdige verdachten, waarbij met name de recente stijging van ernstig geweld in de G4 opvalt.

Jeugdigen zijn als verdachte oververtegenwoordigd in grotere steden. De sterke afname in de jaren voor 2018 is in de meeste G25- en G4-gemeenten in de jaren 2018-2023 afgevlakt en in sommige gemeenten zelfs overgegaan op een stabilisering. In deze jaren is in de G4 een sterke toename van het aantal jeugdige strafrechtelijke daders van ernstig geweld (zware mishandeling, doodslag). Zoals gezegd gaat het in de meeste gevallen om een poging, ook bij de zaken in de G4.

Over de langere termijn laten alle afdoeningen tegen jeugdigen een daling zien. Er is wel variatie, ook in de meest recente 5 jaren. Sancties opgelegd door de rechter tegen minderjarigen schommelen rond hetzelfde niveau, ook de zwaardere sancties (PIJ, vrijheidsbenemende straffen).

De aantallen minderjarigen per 1.000 leeftijdgenoten met een Halt-afdoeningen is in de Coronajaren 2019-2021 sterk afgenomen en blijft in de jaren 2021-2022 op gelijk niveau. In de jaren 2019-2022 neemt het aantal OM afdoeningen per 1.000 minderjarigen en jongvolwassenen verder af, dit geldt ook voor sancties door de rechter tegen jongvolwassenen. Het aantal sancties opgelegd door de rechter tegen minderjarigen schommelt in deze jaren rond hetzelfde niveau. Dit betreft ook de zwaardere sancties (PIJ-maatregel en vrijheidsbenemende straffen).

Ook internationaal ligt de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren na 2010 lager dan in de jaren daarvoor, maar in de periode 2010-2021 is er variatie in trends. Nederland onderscheidt zich door een min of meer continue daling in deze jaren.

Over de langer termijn ligt de geregistreerde jeugdcriminaliteit ook internationaal in de jaren na 2010 lager dan in de jaren ervoor. In de jaren 2010-2021 neemt de geregistreerde jeugdcriminaliteit in Nederland min of meer continue af, terwijl in de omringende landen sprake is van een meer schommelende trend rond zelfde niveaus met soms zelfs een toename in minderjarige verdachten (zoals in België en Luxemburg). Vanwege grote verschillen in rechtsstelsels, registratie en dergelijke zijn de verschillen in trends lastig te duiden.

Het percentage jeugdigen dat in 2023 een (of meerdere) delict(en) rapporteert over het afgelopen jaar is ruim een factor tien hoger dan het aandeel verdachten of strafrechtelijke daders in dat jaar.

Er zijn duidelijke verschillen tussen zelfgerapporteerde delinquentie en door politie of justitie geregistreerde verdachten of strafrechtelijke daders. Dit is grotendeels te duiden doordat zelfrapportage overwegend lichte en veelvoorkomende feiten meet die veelal niet tot opsporing of vervolging zullen leiden. Gegevens op basis van politie- en justitieregistraties betreffen overwegend de zwaardere feiten, maar daarvoor geldt ook dat een aanzienlijk deel *niet* wordt opgehelderd. Naar schatting wordt jaarlijks

driekwart van de gemelde ondervonden delicten niet opgehelderd. Hoewel het vanwege een methodeverandering niet mogelijk is ontwikkelingen in de tijd op basis van zelfrapportage te laten zien, zijn er voor het jaar 2023 wel enkele opvallende resultaten als zelfrapportage en politie geregistreerde criminaliteit worden vergeleken. In 2023 is het percentage minderjarigen en jongvolwassenen dat een delict rapporteert een factor tien hoger dan het percentage dat als verdachte bij de politie in beeld is gekomen. Van de minderjarigen rapporteert 18% één of meerdere delicten over het afgelopen jaar waarbij het vooral gaat over geweld en cyberdelicten. Onder de jongvolwassenen rapporteert 15% één of meerdere delicten (exclusief volwassenfeiten) waarbij het voornamelijk vermogens- geweld en cyberdelicten betreft. Drugsdelicten (o.a. verkoop) en wapenbezit worden relatief weinig gerapporteerd, zowel onder minderjarigen als jongvolwassenen, maar nog altijd rapporteert ongeveer 0,6-1,7% een drugsverkoop en 1,8-2,8% wapenbezit of -gebruik.

Het verschil tussen diverse bevolkingsgroepen (zoals sekse, herkomst, huishoudinkomen) is op basis van zelfrapportage van delinquentie in 2023 veel kleiner (en soms zelfs afwezig) dan wat blijkt uit de verdachtenregistratie.

Het verschil tussen de seksen zoals blijkt bij jeugdige verdachten of strafrechtelijke daders is op basis van zelfrapportage veel kleiner en afhankelijk van leeftijd of type delict soms zelfs afwezig. Dit geldt ook als wordt uitgesplitst naar huishoudinkomen (SES) of jongeren van verschillende herkomst. Ook blijkt uit zelfrapportage weinig geografische variatie (naar stedelijkheidsgraad of landsdeel) waar die wel aanwezig zijn in politieregistraties.

Het ontbreken van verwachte verschillen op achtergrondkenmerken kan het gevolg zijn van dat met zelfrapportage vooral jongeren die lichte delicten plegen worden gesignaleerd of dat alleen lichtere feiten worden gerapporteerd. Het kan ook wijzen op een selectiviteit in politie- en justitiegegevens. Eerder onderzoek wijst er bijvoorbeeld op dat jongens en jongeren uit niet-westerse migrantengroepen ongeacht hun zelfgerapporteerde delinquente gedrag een grotere kans hebben om met de politie in aanraking te komen voor traditionele criminaliteit (dat wil zeggen ze hebben een hogere verdenkingskans).

Zelfrapportage van delinquentie in 2023 laat nauwelijks verschillen tussen woongemeenten van verschillende stedelijkheidsniveau's zien, waar die wel blijkt uit registraties van woon- en pleeglocaties van jeugdige verdachten.

Ook worden in tegenstelling tot politieregistraties geen verschillen naar landsdeel en steden van verschillende stedelijkheidsgraden gevonden in de prevalentie van delinquentie. Of die verschillen ook afwezig blijven als naar meer ernstige groepen wordt gekeken en of deze bevinding consistent is over de tijd, vraagt vervolgonderzoek. Aan de andere kant kunnen de verschillen tussen steden op basis van politiegegevens ook wijzen op een gerichte en selectieve inzet van de politiecapaciteit.

Cyber- en gedigitaliseerde zelfgerapporteerde delicten behoren tot de veelvoorkomende zelfgerapporteerde delicten door jongeren.

Daar waar in de landelijke politie- en justitieregistraties het aandeel jongeren betrokken bij cyber- of gedigitaliseerde delinquentie heel klein is, rapporteert in 2023

zo'n 3-7% van een dergelijk feit. Het niveau van zelfgerapporteerde online delicten onder jeugdigen ligt rond dat van traditionele vermogensdelicten en vandalisme en kan daarmee worden gerekend tot de veelvoorkomende zelfgerapporteerde feiten door jongeren.

Ruim één procent van de jeugdigen van 12 tot 23 jaar rapporteert in 2023 betrokken te zijn geweest bij meerdere typen (ernstige) delicten zodanig dat ze tot de groep 'ernstig delinquenten' gerekend kunnen worden. Deze jongeren rapporteren in meerdere leefgebieden ook veel vaker problemen en risico's.

Ruim één procent van de jeugdigen (12 tot 22 jaar) rapporteert in 2023 betrokken te zijn geweest bij meerdere typen (ernstige) delicten zodanig dat ze tot de groep 'ernstig delinquenten' gerekend kunnen worden. Negentien procent van de jeugdigen wordt gerekend tot de groep 'licht delinquenten'. Meer dan driekwart van de jeugdigen rapporteert geen delict.

Als bij de drie groepen wordt gekeken naar de samenhang met risico- en beschermende factoren valt op dat ten opzichte van de jongeren die geen delicten rapporteren, het alcohol- en drugsgebruik hoger is in de groep 'licht delinquenten' en veel hoger is in de groep 'ernstig delinquenten'. Ook worden door jongeren in de laatste groep vaker problemen ervaren met alcohol- en drugsgebruik, worden meer problemen thuis ervaren en problemen met gaming en/of internetgebruik. Jongeren die meer antisociale attitudes, minder zelfcontrole, minder openheid naar de ouders en meer delinquente vrienden rapporteren en jongeren die aangeven meer problemen te hebben (thuis, met geld, alcohol/drugs of gamen) hebben grotere kansen om tot de groep 'ernstig delinquenten' te worden gerekend. Deze bevindingen zijn in overeenstemming met de literatuur.

Aanbevelingen

Voor 'evidence based'-beleid in de aanpak van jeugdcriminaliteit is het relevant om periodiek informatie te hebben op basis van meerdere onafhankelijke bronnen. Niet alleen kwantitatieve gegevens uit politie- en justitiebronnen, maar ook uit zelfrapportage door jongeren en op basis kwalitatieve gegevens van professionals of uit vonnissen. De bronnen op zichzelf hebben hun beperkingen (selectiviteit, onderrapportage e.d.), maar de triangulatie levert robuuste informatie op. Kennis over de aanpak van jeugdcriminaliteit die gebaseerd is op één enkele type bron vergroot de kans tot ongelijkheid in de aanpak. Het betekent aan de ene kant dat bepaalde delicten, groepen of personen worden gemist, en aan de andere kant een overmatige aandacht voor specifieke delicten, personen of groepen. De aanbeveling is dan ook dat blijvend voorzien wordt in kennis over (ontwikkelingen in) de jeugdcriminaliteit gebaseerd op meerdere van elkaar onafhankelijke bronnen, waaronder politie- en justitiegegevens en zelfrapportage door jongeren zoals met de vernieuwde Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie (MZJ).

De resultaten uit deze MJC wijzen ook op kennislacunes waardoor behoefte is aan nieuwe of verdiepende inzichten over ontwikkelingen in de (geregistreerde) jeugdcriminaliteit en duiding daarvan. Voor een deel is kennis al beschikbaar en vraagt het om syntheses van bestaande publicaties (denk aan het lokale buurtonderzoek), deels gaat het om secundaire analyses op beschikbare data en deels zijn nieuwe empirische gegevens nodig. Er is meer inzicht nodig in ontwikkeling over de tijd in

specifieke fenomenen van jeugddelinquentie (bijvoorbeeld naar cybercrime, ernstig geweld), onder specifieke groepen (bijvoorbeeld meisjes), naar ernst of fase in de criminele carrière (first offenders, ernstig delinquenten) of in specifieke wijken of buurten. En hoewel duidelijk is dat bij jongeren die met politie of justitie in aanraking komen sprake is van problematiek, is niet duidelijk of die in de loop van de jaren complexer is geworden. Daarnaast is het relevant meer zicht te krijgen op veranderingen in de leeftijd van jeugdige (zelfgerapporteerde) daders en verdachten over de tijd bij verschillende type delicten, onder verschillende groepen, of in verschillende buurten. Verder is onduidelijk of de recente ontwikkeling in geweld onder jongeren zich beperken tot specifieke gebieden, wat de mogelijke achtergronden daarvan zijn en wat daarbij de rol is van toegenomen (beleids)aandacht of veranderingen in registratie of kwalificatie.

Ook is het relevant meer inzicht te krijgen in of de verschillen tussen de bronnen die er zijn in de variatie tussen (bevolkings)groepen en gebieden in jeugdcriminaliteit (of het ontbreken daarvan) consistent is over de tijd. De vernieuwde MZJ biedt door de grote omvang, de oververtegenwoordiging met jongeren met eerdere politiecontacten en de rijke informatie over delinquentie en risico- en beschermende factoren goede mogelijkheden voor verdiepend vervolgonderzoek, als aanvulling op en in vergelijking met politie- en justitiegegevens. Denk onder andere aan onderzoek naar gedigitaliseerde en cybercriminaliteit, geografische spreiding (al dan niet concentratie in buurten) of delinquentie onder diverse subgroepen. Herhaalde metingen bieden eveneens inzichten in veranderingen over de tijd in de ongelijke verdeling van delinquentie en blootstelling aan risico- en beschermende factoren onder verschillende groepen in de samenleving. De vernieuwde MZJ-survey is tevens een relevante aanvulling op de geregistreerde criminaliteitscijfers voor het evalueren van (preventieve) interventies en sancties. De MZJ-data biedt onder andere referenciecijfers over de Nederlandse populatie jongeren waartegen de bevindingen kunnen worden afgezet.

Tot slot, om ontwikkelingen beter te kunnen duiden is het belangrijk de mogelijke achtergronden van de (recente) ontwikkelingen in de (geregistreerde) jeugdcriminaliteit te bestuderen, waarbij niet alleen wordt gekeken naar veranderingen in de leefwereld van jongeren zelf (zoals veranderingen in risico- en beschermende factoren over de tijd), maar ook naar veranderingen in de aanpak en opsporing van jeugdcriminaliteit en de gevolgen daarvan op de ontwikkelingen.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), Kennisinstituut voor de rechtsstaat, is een onafhankelijk kennisinstituut dat valt onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC draagt bij aan behoud en verbetering van de rechtsstaat via het (laten) uitvoeren van kwalitatief hoog wetenschappelijk onderzoek. En door het aanbieden van gevraagde en ongevraagde kennis, verbeterpunten en (waar mogelijk) denkrichtingen.

Meer informatie:

www.wodc.nl